

Που βρισκόμαστε, ποιες οι προοπτικές, πως θα πάμε στις Ευρωεκλογές

i. Ο ΣΥΡΙΖΑ-ΠΣ πριν τη διάσπαση

Διαδοχικά σοκ

Ο ΣΥΡΙΖΑ-ΠΣ, το κόμμα που αποτέλεσε τη δημοκρατική επιλογή του λαού σε μια κρίσιμη για τη χώρα στιγμή, αντιμετωπίζει μια κρίση ταυτοτική και υπαρξιακή. Τα μέλη του, ο κόσμος της Αριστεράς, ευρύτερα τμήματα της κοινωνίας παρακολουθούν τις εξελίξεις με αγωνία, προσπαθούν να κατανοήσουν τις πραγματικές αιτίες των προβλημάτων.

Πολλά από τα προβλήματα που τώρα βγαίνουν ορμητικά στην επιφάνεια προϋπήρχαν.

Η αποκάλυψη τους ήρθε με συντριπτική ήττα στις εκλογές του Μαΐου 2023 (ποσοστό 20%) και τις εκλογές του Ιουνίου (ποσοστό 17,7%). Στο σοκ της εκλογικής συντριβής προστέθηκε το σοκ από την παραίτηση του Αλέξη Τσίπρα από τη θέση του Προέδρου. Η εκλογή του Στέφανου Κασσελάκη αποσταθεροποίησε περαιτέρω τον ΣΥΡΙΖΑ-ΠΣ καθώς σημαντικό τμήμα του κόμματος είδε με επιφύλαξη ακόμη και εχθρικά την εκλογή ενός παντελώς άγνωστου και άσχετου με την υπόθεση της Αριστεράς ανθρώπου, στην ηγεσία του κόμματος. Ακολούθησε ένταση που οδήγησε σε μαζικές αποχωρήσεις μελών και στελεχών η οποία κορυφώθηκε με την αποχώρηση 11 βουλευτών και σημαντικού αριθμού, πάνω από 100 μελών της Κεντρικής Επιτροπής, μετά τη συνεδρίαση στις 12/11. Ο κόσμος του ΣΥΡΙΖΑ προσπαθεί να αφομοιώσει τα διαδοχικά σοκ, μέσα σε ένα ομιχλώδες τοπίο στο οποίο τα ερωτήματα είναι πιο πολλά από τις απαντήσεις.

Πως φτάσαμε ως εδώ

Αν και έχουν ακουστεί αποσπασματικά πολλές αλήθειες δεν έχει γίνει ποτέ μια συστηματική συζήτηση για τις αιτίες της συντριπτικής εκλογικής ήττας του ΣΥΡΙΖΑ-ΠΣ .

Το αποτέλεσμα των εκλογών του 2019, αν και όχι νικηφόρο, ήταν ακόμη ελπιδοφόρο. Όμως η πολιτική του ΣΥΡΙΖΑ-ΠΣ την περίοδο 2019-2023 δεν μπόρεσε να διαμορφώσει όρους ηγεμονίας και η εκλογική ταχτική στις εκλογές του 2023 ήταν θεμελιακά λανθασμένη. Στο αποτέλεσμα του 2019 βάρυνε η διάψευση των προσδοκιών που ο ΣΥΡΙΖΑ είχε καλλιεργήσει στην κοινωνία, γεγονός που δημιούργησε ένα σοβαρό έλλειμμα αξιοπιστίας, καθώς και η αδυναμία του να παρουσιάσει μια

πειστική συνολική πρόταση για την μετα-μνημονιακή Ελλάδα. Στις εκλογές του 2023 τα ελλείματα αυτά έγιναν πιο έντονα και ο ΣΥΡΙΖΑ-ΠΣ έδινε την εντύπωση ότι ερμήνευε το σήμερα με εργαλεία και παραστάσεις του χθες.

Ωστόσο δεν πρέπει να μένουμε μόνο στις πιο άμεσες αιτίες και σε επιμέρους χειρισμούς. Για να βγάλουμε μαθήματα για το μέλλον πρέπει να δούμε τι έλλειψε και τι πήγε λάθος στη συνολική στρατηγική μας.

Η αφετηρία των δομικών προβλημάτων του ΣΥΡΙΖΑ, κατά τη γνώμη μου, βρίσκεται στο γεγονός ότι ανέλαβε ένα εξαιρετικά δύσκολο κυβερνητικό εγχείρημα, χωρίς οι αναγκαίες προϋποθέσεις να είναι ώριμες σε επαρκή βαθμό. Την περίοδο 2012-2014, ο ΣΥΡΙΖΑ έκανε μια τεράστια προσπάθεια προετοιμασίας και παρόλο που ξεκινούσε χωρίς καμία προηγούμενη κυβερνητική εμπειρία, δημιούργησε βασικές προϋποθέσεις κυβερνησιμότητας. Όμως παρά τη «βίαιη ωρίμανσή» του, μπήκε στη μάχη της δύσκολης διακυβέρνησης με σοβαρές για ένα αριστερό εγχείρημα ελλείψεις: ασθενές και διχασμένο κόμμα, αδύναμοι δεσμοί με την κοινωνία, ισχνή παρουσία στα συνδικάτα, σχεδόν πλήρης απουσία από το κράτος, τους θεσμούς, την αυτοδιοίκηση σε σχέση πάντα με τις απαιτήσεις της διακυβέρνησης. Αυτές και άλλες ελλείπουσες προϋποθέσεις μπορούσαν βέβαια να καλυφθούν ως ένα βαθμό εκ των υστέρων. Όμως αντί η νίκη μας να γίνει το εφελτήριο για να διορθώσουμε λάθη και ελλείματα, τα τελευταία, με τον χρόνο θεωρήθηκαν «κανονικότητα» με την οποία μπορούσαμε να συμβιώνουμε. Γενικότερα, υποτιμήθηκαν οι απαιτήσεις της αριστερής διακυβέρνησης αλλά και οι δυσκολίες που προκαλούσε η ένταση με τους δανειστές που ήταν αμείωτη έως και το πρώτο εξάμηνο του 2017.

Ο Απολογισμός της διακυβέρνησης ΣΥΡΙΖΑ, αν και υιοθετήθηκε σχεδόν ομόφωνα από την Κεντρική Επιτροπή, δεν αξιοποιήθηκε, ούτε για την ενιαία προβολή του θετικού κυβερνητικού έργου ούτε για την αναγκαία αυτοκριτική και την εξήγηση ελλείψεων και λαθών. Το κυβερνητικό έργο αντιμετωπίστηκε με όρους εσωκομματικού ανταγωνισμού κάτι που συνεχίζεται ακόμη και σήμερα, δημιουργώντας σύγχυση, και στρεβλώνοντας την πρόσληψή του από την κοινωνία, παράδειγμα το «μαξιλάρι», η φορολογική πολιτική, οι τράπεζες κλπ.

Συνολικά ο ΣΥΡΙΖΑ πέτυχε τον άθλο να αναδειχθεί σε δύναμη διακυβέρνησης, σε εξαιρετικά δύσκολες συνθήκες, έχασε όμως το πιο κρίσιμο διακύβευμα, την ευκαιρία να εδραιωθεί ως ένα μαζικό και λαϊκό κόμμα της Αριστεράς με οργανωμένη γείωση στην κοινωνία, μια συνθήκη που ακόμα και σε φάση εκλογικής υποχώρησης θα του επέτρεπε να διατηρήσει τον πυρήνα των δυνάμεών του και κυρίως να θεσμοποιήσει πολιτικοοργανωτικά την εκλογική του επιρροή. Η «διεύρυνση», αν και ήταν αναγκαία, με τους όρους που επιχειρήθηκε, κυρίως από τα πάνω, δεν απαντούσε στο πρόβλημα αυτό.

Στις νέες συνθήκες της κλιματικής αλλαγής, της πολυκρίσης του καπιταλισμού και των σύγχρονων κοινωνιών, η Αριστερά διεθνώς και στην Ευρώπη πιέζεται, καρκινοβατεί, διασπάται. Χωρίς όραμα, συνεκτική στρατηγική και νέα περιεχόμενα πολιτικής, αυτοπεριορίζεται σε μάχες οπισθοφυλακών, υπερασπιζόμενη κατακτήσεις του χθες και ενίοτε παρωχημένα πολιτικά περιεχόμενα, αδυνατώντας να διατυπώσει και να διεκδικήσει την προοπτική του αύριο. Στις νέες συνθήκες η ταυτότητα του ΣΥΡΙΖΑ-ΠΣ, η δημοκρατική λειτουργία, οι κοινωνικές του αναφορές, οι προγραμματικοί στόχοι, τα νέα περιεχόμενα της πολιτικής και οι τρόποι άσκησης της, όλα χρήζουν επαναπροσδιορισμού στο έδαφος των νέων κοινωνικών τεχνολογικών και πολιτισμικών δεδομένων. Όμως ενώ έγιναν βήματα προς αυτές τις κατευθύνσεις, η αξιοπιστία του ΣΥΡΙΖΑ-ΠΣ είχε τρωθεί, η ανέμπνευστη λειτουργία του είχε κουράσει, ακόμη και οι πιο σωστές προτάσεις προσέκρουσαν σε ένα τείχος δυσπιστίας. Το πολιτικό προσωπικό του ΣΥΡΙΖΑ-ΠΣ αντιμετωπιζόταν από τμήματα της κοινωνίας ως μέρος του προβλήματος και όχι της λύσης. Έτσι πολλοί αναζήτησαν το «νέο» στα τυφλά, στο εύληπτο, το απλοϊκό, το εύκολο, το φαινομενικά ευχάριστο. Όμως η νέα κατάσταση αντί της άνθισης έφερε ρευστοποίηση και διασπάσεις.

ii. Το χρονικό της Διάσπασης

Από τις σιωπηλές αποχωρήσεις μελών στη χιονοστιβάδα της διάσπασης

Η διάσπαση που ζούμε στο ΣΥΡΙΖΑ-ΠΣ έχει αντικειμενικά υπόβαθρα. Υπάρχουν όμως και ισχυρές υποκειμενικές ευθύνες.

Όταν σε ένα κόμμα κάποιος νιώθει ότι δεν ακούγεται η γνώμη του, πρώτα σιωπά, μετά αδρανοποιείται, τελικά φεύγει. Αυτή είναι μια συνθήκη που δημιουργεί δυσαρέσκεια, αδρανοποίηση και σιωπηλή αποχώρηση μελών και στελεχών. Η αίσθηση των μελών αλλά και των στελεχών ότι δεν ακούγονται υπήρχε στον ΣΥΡΙΖΑ από παλιά και σε μεγάλη έκταση. Άρα δυσαρέσκεις που θα μπορούσαν σε φάσεις κρίσης να πυροδοτήσουν μαζικές αποχωρήσεις και διασπάσεις προϋπήρχαν και συσσωρεύονταν.

Οι σιωπηλές και μεμονωμένες αποχωρήσεις γίνονται ηχηρές και μαζικές διασπάσεις σε στιγμές πύκνωσης των εξελίξεων και ανάδειξης κρίσιμων επίδικων. Τέτοια ήταν η συνθήκη το καλοκαίρι του 2015 όταν αποχώρησε από τον ΣΥΡΙΖΑ το μπλοκ των δυνάμεων που υποστήριζε την έξοδο από το Ευρώ. Μόνο που εκείνη η διάσπαση ήταν σαν αποκόλληση μιας ομάδας που λειτουργούσε ήδη ως κόμμα μέσα στο κόμμα. Με την αποκόλλησή της το υπόλοιπο κόμμα συνέχισε να λειτουργεί.

Αντιθέτως η σημερινή διάσπαση έχει χαρακτηριστικά αποσάθρωσης του κορμού, πλήττει τον πυρήνα και τη ραχοκοκαλιά του ΣΥΡΙΖΑ-ΠΣ. Είναι μια διάσπαση οργανική.

Στην περίπτωση της σημερινής διάσπασης σημαντικό ρόλο έπαιξαν υποκειμενικοί παράγοντες.

Πολύ πριν από την εκλογή του Στέφανου Κασσελάκη, είχε αρχίσει να καλλιεργείται μια αντίληψη «εσωτερικού εχθρού» στο εσωτερικό του κόμματος. Οι όροι με τους οποίους περιγραφόταν ο εσωτερικός εχθρός ήταν «βαρίδια», «ΣΥΡΙΖΑ του 3%», «δεινόσαυροι», «υπονομευτές» και άλλοι αντίστοιχοι. Αυτοί λοιπόν οι εσωτερικοί εχθροί ήταν υποτίθεται οι υπαίτιοι για ό,τι δεν πήγαινε καλά στον ΣΥΡΙΖΑ, και όλοι αυτοί, κατά το ίδιο αφήγημα, υπονόμευαν τον Αλέξη Τσίπρα.

Με την υποψηφιότητα Κασσελάκη οι περισσότεροι από αυτούς που καλλιεργούσαν το αφήγημα του «εσωτερικού εχθρού» έγιναν, παραδόξως (;) ο στρατός του Στέφανου Κασσελάκη. Πριν ακόμη εκλεγεί, είχαν διαμορφωθεί οι Ηρακλείς του νέου στέμματος και ζητούσαν «εδώ και τώρα» «αποπαρασίτωση» και «εκκαθαρίσεις». Ήμουν από τους πρώτους που υπήρξα απρόκλητα θύμα της χυδαιότητας αυτής της ομάδας. Από την πρώτη μέρα της εκλογής του ο νέος πρόεδρος συνοδευόταν από ένα «χορό» που επαναλάμβανε διαρκώς, «είστε βαρίδια, δεν σας θέλουμε στο κόμμα, όποιος διαφωνεί να φύγει». Η απάντηση δεν άργησε να έρθει από τους πιο βιαστικούς της άλλης πλευράς: «δεν θέλουμε να είμαστε σε τέτοιο κόμμα». Κάπως έτσι άρχισε μια αλληλοτροφοδότηση της έντασης και της δυναμικής της διάσπασης, με αποκορύφωμα τη συνεδρίαση της Κεντρικής Επιτροπής στις 12/11 και την αυτοπρόσωπη συμβολή του νέου προέδρου. Αν και κάποιες δηλώσεις στα κανάλια μεμονωμένων στελεχών της εσωκομματικής κομματικής τάσης «Ομπρέλα» ήταν όντως προκλητικές και προσβλητικές για τον νέο πρόεδρο, ο ίδιος με τη στάση του έφερε απέναντί του το σύνολο σχεδόν της Κεντρικής Επιτροπής. Οι αποχωρήσεις πήραν πλέον τη μορφή χιονοστιβάδας.

Η κρίση εμπιστοσύνης και η πρότασή μου στον πρόεδρο Κασσελάκη

Η εκλογή του Στέφανου Κασσελάκη αφινιδίασε το κόμμα σε βαθμό που δεν υπήρξε ώριμη αντίδραση από καμία πλευρά. Η αποχώρηση του Αλέξη Τσίπρα μετά την εκλογική ήττα ευνόησε την εκδήλωση φυγόκεντρων τάσεων που κανείς δεν ήθελε ή δεν μπορούσε να αποτρέψει. Μέρα με την ημέρα η εσωτερική αντιπαράθεση αποκτούσε δυναμική που άρχισε να γίνεται ανεξέλεγκτη. Οι επιθέσεις ενάντια στον νέο πρόεδρο εκτραχύνθηκαν και από την άλλη πλευρά ο ίδιος συμπεριφέρονταν όχι ως πρόεδρος όλου του κόμματος αλλά ως «εκκαθαριστής» του μέρους του κόμματος που θεωρούσε ως «εσωτερικό εχθρό». Όλοι παρακολουθούσαν το «θέαμα» παθητικά ως υπνοβάτες.

Έχοντας ζήσει στο παρελθόν διασπάσεις με οδυνηρές επιπτώσεις για το σύνολο της Αριστεράς, συνιστούσα ψυχραιμία και αυτοσυγκράτηση όταν και όπου ζητούνταν η γνώμη μου. Στον ίδιο τον πρόεδρο Κασσελάκη σε τηλεφωνική επικοινωνία που είχαμε στα μέσα του Οκτώβρη επεσήμανα ότι υπάρχει κρίση εμπιστοσύνης περί το πρόσωπό του και του συνέστησα να λάβει μέτρα οικοδόμησης

εμπιστοσύνης. Του επεσήμανα ότι μέτρα όπως ο ορισμός του Παύλου Πολάκη στη θέση του συντονιστή της Κοινοβουλευτικής Ομάδας δεν βοηθούν, και ότι εφόσον το επιθυμεί μπορεί να τον αξιοποιήσει σε άλλες θέσεις, για τις οποίες έχει επιδείξει ικανότητες.

Δεν διαπίστωσα καμία βελτίωση. Μόνο λάδι στη φωτιά.

Μια ύστατη έκκληση χωρίς ανταπόκριση

Δεν ήταν δύσκολο να διαβλέψει κάποιος τα επερχόμενα. Αποφάσισα να επανέλθω, να κάνω ένα ύστατο διάβημα εξειδικεύοντας την αρχική πρόταση στον πρόεδρο Κασσελάκη, γραπτά αυτήν τη φορά.

Στις 8.11.2023 με επιστολή μου έκανα μια ύστατη έκκληση με στόχο να ανακοπεί η ορατή πλέον διαλυτική δυναμική. Με την επιστολή μου ζητούσα να σταματήσουν οι απειλές για διαγραφές και να ανασταλούν οι αποχωρήσεις. Πρότεινα να ληφθούν συγκεκριμένα μέτρα οικοδόμησης εμπιστοσύνης και να συγκροτηθεί ένα «συμβούλιο ευθύνης» που θα επέπτευε την τήρηση των όποιων μέτρων θα είχαν συμφωνηθεί. Την επιστολή την απηύθυνα στον πρόεδρο Κασσελάκη, στους δυο γραμματείς, στην Πολιτική Γραμματεία, σε όλους τους υποψήφιους προέδρους, και ζητούσα να κοινοποιηθεί στα μέλη της ΚΕ. Δυστυχώς ο νέος πρόεδρος δεν μου απάντησε καν. Ούτε από τις άλλες πλευρές εκδηλώθηκε κάποιο ενδιαφέρον. Μόνο ο Αλέξης Τσίπρας, προς τον οποίο είχα επίσης κοινοποιήσει την επιστολή, ανταποκρίθηκε. Σημειώνω ότι στις 8/11, ημέρα Τετάρτη, δεν είχαν αρχίσει οι μαζικές αποχωρήσεις. Η λογική των αποχωρήσεων κέρδιζε έδαφος μέρα με τη μέρα αλλά υπήρχαν ακόμη δυνατότητες να αποτραπούν ή έστω να περιοριστούν. Γι' αυτό η στιγμή ήταν οριακή. Όμως αντί για μέτρα οικοδόμησης εμπιστοσύνης υπήρξε ένα προκλητικό «διάγγελμα» την Παρασκευή, και μια εμπρηστική ομιλία του προέδρου στην Κεντρική Επιτροπή, την Κυριακή 12/11. Η διάσπαση δεν μπορούσε πλέον να αποτραπεί. Κανείς δεν μένει σε ένα κόμμα υβριζόμενος. Βεβαίως, όπως εξήγησα, τα καύσιμα προϋπήρχαν. Τη φωτιά, όμως, την άναψε με τα χέρια του ο ίδιος ο Στέφανος Κασσελάκης. Πρόσφατα σε μια συνέντευξή του είπε πως «έχει ήσυχη τη συνείδησή του». Μια συγγνώμη θα ταίριαζε καλύτερα σε αυτήν την περίπτωση.

Μετά τη διάσπαση ο ΣΥΡΙΖΑ- ΠΣ μπαίνει σε μια ριζικά νέα συνθήκη μεγάλων δυσκολιών που απειλούν ακόμη και την ύπαρξή του ως κόμμα της Αριστεράς.

iii. Ο ΣΥΡΙΖΑ-ΠΣ μετά τη διάσπαση: η πορεία προς το Συνέδριο και τις Ευρωεκλογές

Οι κίνδυνοι για τον ΣΥΡΙΖΑ-ΠΣ

Για πάνω από 10 χρόνια ο ΣΥΡΙΖΑ απετέλεσε σημείο αναφοράς και πόλο συσπείρωσης ευρύτερων αριστερών και προοδευτικών δυνάμεων και φορέα μιας εναλλακτικής πρότασης προοδευτικής διακυβέρνησης. Η διπλή ήττα στις εκλογές του Μαΐου και Ιουνίου του 2023 έδειξε ότι ο ΣΥΡΙΖΑ-ΠΣ έχει απωλέσει και τα δυο αυτά στρατηγικά του πλεονεκτήματα που τον είχαν καταστήσει βασικό πόλο του πολιτικού και κομματικού συστήματος. Το πλήγμα έγινε πιο βαθύ μετά τις αποχωρήσεις και τις διασπάσεις.

Ο ΣΥΡΙΖΑ-ΠΣ με τη σημερινή του εικόνα δεν αποτελεί έναν ελκυστικό χώρο για τη συνάντηση και τη σύνθεση ευρύτερων δυνάμεων της Αριστεράς και του ευρύτερου προοδευτικού χώρου. Υπάρχει κίνδυνος αν δεν διορθώσει την πορεία και την εικόνα του να αποκοπεί από ευρύτερες διεργασίες που κυοφορούνται στην κοινωνία για τη συνολικότερη ανασύνθεση του προοδευτικού χώρου αφού με τη σημερινή του κατακερματισμένη δομή δεν μπορεί να απειλήσει την κυριαρχία Μητσοτάκη. Συνακόλουθα ο ΣΥΡΙΖΑ-ΠΣ δεν μπορεί με τα σημερινά δεδομένα να εμφανίζεται ως φορέας μιας αξιόπιστης εναλλακτικής κυβερνητικής προοπτικής.

Ταυτόχρονα συστημικές δυνάμεις αξιοποιούν την αποδυνάμωση του ΣΥΡΙΖΑ-ΠΣ και τις συχνά αντιφατικές πολιτικές θέσεις της νέας ηγεσίας του με στόχο την απαξίωση της ιστορίας και του έργου του ΣΥΡΙΖΑ. Αναθαρρεύουν εθνικιστικές, ακροδεξιές και άλλες αντιαριστερές δυνάμεις που βλέπουν τις νέες συνθήκες ως ευκαιρία να μπει ένα τέλος στην «ενοχλητική» ανανεωτική και ριζοσπαστική αριστερά. Τα παραδείγματα της Ιταλίας, της Ουγγαρίας αλλά ακόμη και της Αργεντινής αποτελούν ηχηρό σήμα κινδύνου για όλες τις αριστερές και προοδευτικές δυνάμεις.

Προκύπτουν λοιπόν κρίσιμα ερωτήματα που θα πρέπει να απαντηθούν με τρόπο αξιόπιστο στην πορεία προς το Συνέδριο: πώς θα επανασυνδεθεί ο ΣΥΡΙΖΑ- ΠΣ με την προοπτική διακυβέρνησης; Πώς θα αποκαταστήσει την ικανότητά του να συσπειρώνει και να συνομιλεί με ευρύτερες αριστερές προοδευτικές δυνάμεις; Ποια θα είναι η στάση του ΣΥΡΙΖΑ-ΠΣ απέναντι στις δυνάμεις που αποχώρησαν και το φορέα τους; Πώς θα ανακοπεί η ρευστοποίηση του κόμματος και τι μοντέλο κόμματος θα υιοθετηθεί; Ποια η στάση του ΣΥΡΙΖΑ-ΠΣ απέναντι στην ιστορία και το κυβερνητικό έργο του και πώς θα το υπερασπιστεί απέναντι σε όσους το διαβάλλουν; Με ποιο πολιτικό σχέδιο, με ποιους στόχους και με ποια ηγετική ομάδα θα δοθεί η μάχη των ευρωεκλογών;

Πολιτικοί όροι στην πορεία προς το Συνέδριο και στη μάχη για τις Ευρωεκλογές

Το αποτέλεσμα των εκλογών είναι κρίσιμο όχι μόνο ως ποσοστό αλλά και ως πολιτικό περιεχόμενο. Το αποτέλεσμα συνεπώς θα κριθεί από το πολιτικό πλαίσιο στη βάση του οποίου θα δοθεί η μάχη, τη δυνατότητα συσπείρωσης, τα πρόσωπα που θα πρωταγωνιστήσουν, τη σύνθεση της ηγετικής ομάδας. Καταθέτω στη συνέχεια ορισμένες σκέψεις ως συμβολή στη συζήτηση που πρέπει και ελπίζω να γίνει.

- 1. Δημιουργία προϋποθέσεων κυβερνησιμότητας.** Η κυβερνησιμότητα του ΣΥΡΙΖΑ-ΠΣ συνδέεται άρρηκτα με την ικανότητά του να λειτουργεί ως πόλος συσπείρωσης και σύνθεσης ευρύτερων δυνάμεων της Αριστεράς, της Κεντροαριστεράς και της οικολογίας. Η μοναδική εμπειρία του ΣΥΡΙΖΑ προσφέρει μια ισχυρή αφετηρία. Όπως δείχνει αυτή η εμπειρία, κυβερνώσα Αριστερά δεν σημαίνει μόνο υψηλά εκλογικά ποσοστά, αριστερό κόμμα δεν σημαίνει μόνο άψυχες λίστες ονομάτων και πολιτική δεν σημαίνει life style. Ο ΣΥΡΙΖΑ έγινε κυβερνώσα Αριστερά διότι παρά τις ελλείψεις του, είχε σαφή αριστερό αξιακό προσανατολισμό στο ζήτημα της εξουσίας, με προγραμματική επεξεργασία, με ανάδειξη πολιτικού προσωπικού, με διαμόρφωση ενός πλατιού κοινωνικού και πολιτικού μετώπου για τη διεκδίκησή της. Είχε μια ηγετική ομάδα με πλήρη συνείδηση των παραδόσεων της ελληνικής Αριστεράς και του προοδευτικού χώρου, ζυμωμένη σε διάφορες μορφές του λαϊκού κινήματος, με πλήρη συνείδηση της ατομικής και συλλογικής ευθύνης αυτού του καθήκοντος. Αυτό είναι το νόημα της κυβερνώσας Αριστεράς, αυτήν την κυβερνώσα Αριστερά έχει ανάγκη ο τόπος, και μόνο με αυτές τις προϋποθέσεις θα μπορέσει ξανά ο ΣΥΡΙΖΑ να επανασυνδεθεί με την κυβερνητική προοπτική.
- 2. Ανοιχτές γέφυρες συνεργασίας.** Στις σημερινές συνθήκες με την αποδυνάμωση του ΣΥΡΙΖΑ-ΠΣ η επανασύνδεσή του με την προοπτική διακυβέρνησης περνά μέσα από μια ανασυγκρότηση και ανασύνθεση του ευρύτερου αριστερού και προοδευτικού χώρου, πέρα από τον ΣΥΡΙΖΑ-ΠΣ, αλλά με τον ΣΥΡΙΖΑ-ΠΣ συμμετοχο. Σήμερα βέβαια επικρατεί ακινησία. Όλα τα κόμματα επιδιώκουν εν όψει των ευρωεκλογών την ενίσχυσή τους και λειτουργούν με λογική «αυτοδυναμίας». Όμως αργά ή γρήγορα υπό την πίεση της κοινωνίας θα υπάρξει κινητικότητα. Για να μπορέσει ο ΣΥΡΙΖΑ-ΠΣ να διαδραματίσει πρωταγωνιστικό ρόλο στις όποιες διαδικασίες πρέπει αφενός να λειτουργεί με όρους εσωκομματικής δημοκρατίας. Αφετέρου, πρέπει να επανακαθορίσει τις σχέσεις του με τις δυνάμεις που έχουν αποχωρήσει από το κόμμα, αφήνοντας ανοιχτή την προοπτική συνεργασίας. Ένας ΣΥΡΙΖΑ-

ΠΣ με αυταρχική λειτουργία στο εσωτερικό του και σε εμφύλιο με τις δυνάμεις που αποχώρησαν υπάρχει κίνδυνος να απομονωθεί και να αποκοπεί από ευρύτερες διεργασίες για τη δημιουργία ενός μεγάλου προοδευτικού συνασπισμού εξουσίας, του μόνου που μπορεί να απειλήσει την κυριαρχία της ΝΔ και του κ. Μητσοτάκη. **Για να μείνουν οι δρόμοι μιας ενδεχόμενης ή μελλοντικής συνεργασίας ανοιχτοί δεν θα πρέπει όσοι αποχώρησαν να θεωρούνται «εχθροί» και αντίστοιχα όσοι αποχώρησαν δεν θα πρέπει να θεωρούν τον ΣΥΡΙΖΑ-ΠΣ ως αντίπαλό τους.**

- 3. Σαφές πολιτικό και προγραμματικό σχέδιο.** Στο πλαίσιο αυτό, είναι αναγκαίο για την επόμενη μέρα να υπάρχει ένα πολιτικό σχέδιο το οποίο θα έχει μια συγκεκριμένη αξιακή πυξίδα, θα εμπνέεται από τους αγώνες και τις παραδόσεις της Αριστεράς, θα έχει συνείδηση και σαφή θέση για την ανταγωνιστική σχέση εργασίας και κεφαλαίου, θα έχει ανεπιφύλακτο μέτωπο προς τον νεοφιλελευθερισμό, τον εθνικισμό και το ρατσισμό, θα αγωνίζεται για μια δίκαιη, βιώσιμη, και συμπεριληπτική ανάπτυξη, σε ένα νέο παραγωγικό υπόδειγμα που θα αντιμετωπίζει έμπρακτα την πρόκληση της κλιματικής κρίσης και θα βασίζεται στην προστασία της εργασίας, σε ένα νέο κοινωνικό κράτος που θα κατοχυρώνει κοινωνικά δικαιώματα και θα λειτουργεί ως θεμέλιο της κοινωνικής συνοχής. Αυτό είναι το πρόγραμμα του ΣΥΡΙΖΑ, που ψηφίστηκε στην Προγραμματική Συνδιάσκεψη του 2021 και εμπλουτίστηκε με τις αποφάσεις του τρίτου Συνέδριου και συμπυκνώνει τη μοναδική κυβερνητική εμπειρία. Αυτή η εμπειρία είναι η πολιτική μας παρακαταθήκη και ο οδηγός μας για το μέλλον που πρέπει να γίνει η βάση για τον περαιτέρω προγραμματικό εκσυγχρονισμό.
- 4. Κόμμα μαζικό, λαϊκό, δημοκρατικά δομημένο.** Αυτή η στρατηγική για να επιτύχει πρέπει να επικοινωνεί με την οργανωσιακή παράδοση του χώρου. Ο ΣΥΡΙΖΑ μεγαλούργησε ως κόμμα πολιτικής ενότητας. Ως ένα κόμμα που έδωσε χώρο σε πολλαπλά ρεύματα και απόψεις, που ήταν ανεκτικό στην άλλη άποψη, που επιχείρησε να διαμορφώσει έναν αριστερό κοινό τόπο δράσης. Η συσπείρωση για μια νέα κυβερνώσα Αριστερά προϋποθέτει ένα κόμμα μαζικό, λαϊκό, δημοκρατικό. Που θα κινητοποιεί την κοινωνία και θα έχει παρέμβαση σε όλους τους κοινωνικούς χώρους. Που θα διαμορφώνει διαύλους πολιτικής συμμετοχής και θα σέβεται τις συλλογικές του λειτουργίες. Που δεν θα υποκύπτει στον αρχηγισμό και θα διαμορφώνει συλλογικούς όρους συντονισμού της δράσης του. Που θα αποτελεί έναν πραγματικό συλλογικό διανοούμενο που θα παρακολουθεί τους κοινωνικούς μετασχηματισμούς και θα πολιτικοποιεί με συστηματικό τρόπο την κοινωνία. Που θα αξιοποιεί τη συλλογικά παραγόμενη γνώση, αλλά

ταυτόχρονα θα καλλιεργεί μια κομματικότητα αριστερής και δημοκρατικής κουλτούρας. Αυτός θα είναι και ο μόνος τρόπος να επιτευχθεί η ανασύνταξη του ευρύτερου αριστερού και κεντροαριστερού χώρου στις συνθήκες της σημερινής κατακερματισμένης αντιπολίτευσης.

5. **Η αριστερά, διεθνώς και στην Ελλάδα, βρίσκεται αντιμέτωπη με νέες προκλήσεις.** Η εποχή μας χαρακτηρίζεται από τις πολλαπλές κρίσεις, τις βαθιές ανισότητες, τις γεωπολιτικές ανακατατάξεις, την κλιματική αλλαγή, τις εφαρμογές της τεχνικής νοημοσύνης τις επαναστάσεις στη γενετική και σε άλλους τομείς. Όλα αυτά δημιουργούν ανατροπές, γεννούν νέες ανισότητες, ευκαιρίες αλλά και απειλές για τη δημοκρατία, τον πολιτισμό, τις προϋποθέσεις της ίδιας της ζωής στον πλανήτη. Η αριστερά πρέπει να βγει μπροστά, να κατανοήσει τις νέες διαχωριστικές γραμμές, τη νέα σχέση ανάπτυξης και περιβάλλοντος, τα προβλήματα του πολέμου και της ειρήνης, τα νέα περιεχόμενα της πολιτικής. Αυτά απαιτούν νέα εργαλεία ανάλυσης, επανασύνδεση της πολιτικής με τη γνώση και τη θεωρία, νέα περιεχόμενα της πολιτικής και νέες μορφές άσκησης της.

Οι ευθύνες μας είναι αμετάθετες

Οι διαδικασίες εκλογής του νέου προέδρου ήταν τυπικά δημοκρατικές και κανείς δεν μπορεί να αμφισβητεί το αποτέλεσμα της διαδικασίας, αλλά η δημοκρατία δεν υπάρχει χωρίς φίλτρα και προϋποθέσεις. Και στην προκειμένη περίπτωση δεν υπήρξε ούτε το ένα, ούτε το άλλο με αποκλειστική ευθύνη των ηγετικών οργάνων του ΣΥΡΙΖΑ-ΠΣ. Καθώς η προβλεπόμενη διαδικασία δεν έθετε άλλες προϋποθέσεις, η προσέλευση των πολιτών και η υπερψήφιση ενός εντελώς άγνωστου υποψηφίου, υπό τις συνθήκες που έγινε, αποτελεί ένα φαινόμενο προς μελέτη και προβληματισμό. Όμως οι πολίτες έκαναν την επιλογή τους με τις διαδικασίες τους όρους και τις εγγυήσεις που διαμόρφωσε ο ΣΥΡΙΖΑ-ΠΣ. Ο κ. Κασσελάκης επίσης αξιοποίησε μια συνθήκη που εξέλαβε ως προσωπική ευκαιρία και ανέλαβε την ευθύνη γι' αυτό. Είναι επομένως λάθος να κατηγορούνται οι πολίτες για την επιλογή τους. Όπως και είναι λάθος να χρησιμοποιείται η επιλογή των πολιτών ως λευκή επιταγή ή ως άλλοθι πολιτικής νομιμοποίησης. Όλοι οι ηγέτες κρίνονται καθημερινά με βάση τις θέσεις και το έργο τους. Οι ευθύνες για τις τύχες του ΣΥΡΙΖΑ-ΠΣ δεν μπορούν να μετατεθούν στους πολίτες, ούτε να αφεθούν στον νέο Πρόεδρο, ανήκουν σε όλους και όλες εμάς: τα μέλη της Κεντρικής Επιτροπής, τους βουλευτές, τα μέλη του κόμματος. Όπως δεν έχουμε δικαιολογία για ό,τι συνέβη, δεν θα έχουμε καμία δικαιολογία για ό,τι συμβεί. Ένα αρνητικό αποτέλεσμα στις Ευρωεκλογές μπορεί να έχει μοιραίες συνέπειες για τον ΣΥΡΙΖΑ-ΠΣ. Τις ευθύνες γι' αυτό δεν θα μπορούμε να τις μεταθέσουμε στους πολίτες. Οι ευθύνες μας είναι συλλογικές και προσωπικές και είναι αμετάθετες. Με αυτό το πρίσμα πρέπει να εξεταστούν νηφάλια όλα τα ενδεχόμενα και να ληφθούν με τόλμη οι αναγκαίες αποφάσεις στην πορεία προς το Συνέδριο.

Η δική μου επιλογή

Καταθέτω, λοιπόν, τη συμβολή αυτή ως μέλος της Κεντρικής Επιτροπής αλλά και ως ένας μεταξύ των πολλών που δημιουργήσαμε το Συνασπισμό της Αριστεράς και της Προόδου το 1989, και τον ΣΥΡΙΖΑ ως εκλογική συμμαχία το 2004 και ως ενιαίο κόμμα το 2013. Νιώθω υπερήφανος και τυχερός που συμμετείχα ενεργά στα δύο αυτά ενωτικά εγχειρήματα της Αριστεράς. Γνωρίζω από πρώτο χέρι πόσο δύσκολα ήταν και τα δύο. Όμως τώρα που ζούμε τη διαλυτική κρίση του ΣΥΡΙΖΑ μπορούμε να κατανοήσουμε πόσο σημαντικά ήταν.

Επί σειρά ετών συμμετείχα σε ηγετικά όργανα του ΣΥΡΙΖΑ-ΠΣ και ο Αλέξης Τσίπρας ως Πρωθυπουργός μου εμπιστεύτηκε κορυφαίους ρόλους στην κυβέρνηση. Θεωρώ ότι η πορεία του ΣΥΡΙΖΑ συνιστά ένα σημαντικό παράδειγμα στην ιστορία της Ευρωπαϊκής Αριστεράς με θετικό αποτύπωμα αλλά και με ερωτήματα που παραμένουν ανοιχτά στο δημόσιο διάλογο. Αισθάνομαι επομένως συνυπεύθυνος για τη συνολική πορεία του ΣΥΡΙΖΑ. Από τις κάθε φορά θεσμικές μου θέσεις είχα την υποχρέωση να αναδεικνύω τα προβλήματα και να πιέζω για την αντιμετώπισή τους. Το έκανα, αλλά όχι στο βαθμό που έπρεπε. Μερικές φορές η προσπάθειά μας να μη δημιουργούμε προβλήματα στο κόμμα αποδεικνύεται το μεγαλύτερο πρόβλημα.

Κριτήριο για τη σημερινή μου στάση είναι οι ανάγκες της επόμενης ημέρας, η προοπτική της Αριστεράς, η δυνατότητα του ΣΥΡΙΖΑ-ΠΣ να υπηρετεί τους ιδρυτικούς του σκοπούς. Ο ΣΥΡΙΖΑ-ΠΣ όπως πορεύεται, κι αν δεν αλλάξει κατεύθυνση και βηματισμό, δεν έχει κατά τη γνώμη μου, ούτε τη θέληση ούτε τη δύναμη να ανταποκριθεί στους ιδρυτικούς του σκοπούς. Σέβομαι όλες τις απόψεις, τόσο εκείνων που έχουν πιο αισιόδοξη οπτική όσο και εκείνων που θεωρούν ότι η αξιολόγηση της πορείας και οι όποιες αποφάσεις πρέπει να ληφθούν μετά τις ευρωεκλογές. Επισημαίνω ωστόσο τους κινδύνους. Σε ό,τι με αφορά, η πλήρης διαφωνία μου με την πορεία του ΣΥΡΙΖΑ-ΠΣ υπό τη νέα ηγεσία δεν μου επιτρέπει να παραμένω μέλος της Κεντρικής Επιτροπής. Επειδή μου γίνονται διάφορες προτάσεις από μέλη του κόμματος, τα ευχαριστώ, και διευκρινίζω ότι, όσο διαρκεί η παρούσα κατάσταση δεν επιθυμώ να συμμετέχω σε κανένα θεσμικό όργανο, σε θεσμική κομματική λειτουργία ή δημόσια εκπροσώπηση του ΣΥΡΙΖΑ-ΠΣ. Φυσικά, παραμένω μέλος του και θα συνεχίσω, στο μέτρο των δυνάμεων μου, να αγωνίζομαι για τις αξίες, τις ιδέες και το ήθος της Αριστεράς μέσα και έξω από το ΣΥΡΙΖΑ-ΠΣ.

Εύχομαι καλή δύναμη και αντοχή σε όσους και όσες επιλέγουν να δώσουν τη μάχη για τις αξίες της Αριστεράς και να υπερασπιστούν την ιστορία και το έργο του ΣΥΡΙΖΑ-ΠΣ μέσα από τις γραμμές του. Ο αγώνας τους θα είναι δύσκολος αλλά αξίζει να δοθεί από όσους τον επιλέξουν, για να μείνουν ανοιχτές οι γέφυρες με το αύριο. Εύχομαι επίσης, καλή δύναμη και καλή τύχη σε όσους και όσες

επιλέγουν να συνεχίσουν τον αγώνα τους έξω από τον ΣΥΡΙΖΑ-ΠΣ. Έχω βρεθεί στη θέση τους στο παρελθόν, υπό διαφορετικές συνθήκες, και ξέρω πως το νέο θέλει τόλμη, θυσίες και σκληρή δουλειά. Θέλω να χαιρετήσω ακόμη, τους λεγόμενους «ανένταχτους» της Αριστεράς, τον κόσμο που είναι πιο κοντά στην κοινωνική Αριστερά, την πολιτισμική Αριστερά, την Αριστερά της γνώσης. Ο ρόλος αυτής της διάχυτης Αριστεράς είναι πάντα πολύτιμος. Αλλά σε περιόδους κρίσεων και διασπάσεων είναι καταλυτικός. Καταλυτικός ήταν ο ρόλος της στη δημιουργία του ΣΥΝΑΣΠΙΣΜΟΥ το 1989, όπως και του ΣΥΡΙΖΑ στη συνέχεια. Αυτός ο κόσμος φώναξε πρώτος σε όλους εμάς: «σταματήστε επιτέλους τους εμφύλιους, βγείτε έξω από το κέλυφός σας, δείτε πέρα από τη μύτη σας, κοιτάξτε κι εμάς». Κάπως έτσι άρχισαν όλα, και τις δυο φορές. Κάπως έτσι μπορούν να αρχίσουν και τώρα. **Διότι ακόμη και όταν μας χωρίζουν οι δρόμοι, μας ενώνουν τα κοινά αιτούμενα της Αριστεράς, οι κοινές ανάγκες των ανθρώπων.** Θέλω να πιστεύω ότι θα βρεθούμε όλοι και όλες, ξανά μαζί, οι μέσα, οι έξω, και οι πέρα από τον ΣΥΡΙΖΑ-ΠΣ, στη νέα συνάντηση των δυνάμεων της Αριστεράς, της κεντροαριστεράς και της οικολογίας, για τη μεγάλη κοινωνική και πολιτική πλειοψηφία που θα οδηγήσει στην προοδευτική αλλαγή. Μπορούμε να εργαστούμε γι' αυτήν από τώρα, ο καθένας και η καθεμία από τη θέση που επιλέγουμε.